

Београдска филхармонија

Сезона 2022/23

На добром путу

ХЕЛСИНКИ
HELSINKI

Велика дворана Коларчеве задужбине у 20 часова

Диригент: **Герит Присниц** / Conductor: **Gerrit Priessnitz**

Солиста: **Елина Вахала**, виолина / Soloist: **Elina Vähälä**, violin

Петак, 10. фебруар 2023. године

Велика дворана Коларчеве задужбине у 20 часова
www.bgf.rs

Програм / Program:

Еинојухани Раутавара

Cantus Arcticus оп. 61

Einojuhani Rautavaara

Cantus Arcticus Op. 61

Мочвара / The Bog

Меланхолија / Melancholy

Селидба лабудова / Swans Migration

Трајање: око 16 минута

Јако Кусисто

Концерт за виолину и оркестар оп. 28

Jaakko Kuusisto

Concerto for Violin and Orchestra Op. 28

Agitato

Meno mosso

Molto allegro

Трајање: око 30 минута

Јан Сибелијус

Симфонија бр. 7, оп. 105 у Це-дуру

Jean Sibelius

Symphony No. 7, Op. 105, C major

Трајање: око 20 минута

Јан Сибелијус

Финландија оп. 26

Jean Sibelius

Finlandia Op. 26

Трајање: око 8 минута

Концертмајстор: Мирослав Павловић

Concertmaster: Miroslav Pavlović

Еинојухани Раутавара (1928-2016) био је најпознатији савремени фински композитор на међународној сцени. Када је 1955. године Фондација *Кусевицки* Јану Сибелијусу доделила награду поводом његовог 90-тог рођендана, он је за усавршавање на двогодишњем програму на Џулијарду и у летњој школи Тенглвуд изабрао управо Раутавару. Након школовања у Швајцарској и Немачкој, постао је професор композиције на академији *Сибелијус*. Његови почеци су били обележени жељом да се блиско повеже са традицијом, али и да јој да свој нови печат. Од изразито авангардних идеја, Раутавара се временом окренуо ка хипер-романтизму и мистицизму. Компонувао је осам симфонија, опере, концерте за харфу, виолину, кларинет, као и велики број камерних и вокалних дела.

Најпознатије Раутаварино дело је *Cantus Arcticus*, за оркестар и траку. Снимци укључују различите звукове птица, забележене близу Арктичког круга на северу Финске. Овај *концерт за птице и оркестар* написан је 1972. године у троставачној форми, за потребе прве докторске инаугурације Универзитета у Оулуу. Први став *Мочвара* започиње дуетом флаута после којег се укључују остали дувачки инструменти, а затим и цео оркестар, као и звуци птица са траке. Другим ставом, названим *Меланхолија*, доминира мелодија успореног снимка планинске шеве чији звук је композитор звао *птица дух*. Завршни став *Селидба лабудова* започиње великим *оркестарским крешендом* у којем се преплићу звуци жутокљуних лабудова, дрвених дувачких инструмената који имитирају те звуке и гудачког корпуса као мелодијске линије. Након звучне кулминације у веома сложеној фактури следи *декрешендо* који је Раутавара објаснио речима: *Замислио сам да су лабудови одлетели ка ужареном сунцу*. Звуци постепено нестају, чиме се завршава ова несвакидашња звучна слика природе.

Јако Кусисто (1974-2022) био је фински виолиниста, диригент, композитор и аранжер. Опробао се у широком дијапазону музичких жанрова, укључујући џез и танго, а његово композиторско стваралаштво је у највећој мери посвећено камерној, оркестарској и филмској музици. Такође је иза себе оставио значајни опус у области вокалне музике, у оквиру кога се по својој популарности посебно издваја дечија опера *Псећа Калевала*. Његов

музички израз комбинује неоромантичарске и импресионистичке елементе уз слободно схваћену тоналност.

Највеће уметничке домете Кусисто је оставио у својој виолинистичкој каријери, освојивши награде на бројним значајним такмичењима током деведесетих година протеклог века. Касније се истакао као инструменталиста који је снимео велики број концерата за виолину савремених финских аутора попут Раутаваре и Салинена, али и виолинских и камерних дела Сибелијуса. Стога, концертантна форма представља значајан сегмент стваралаштва Јака Кусиста: виолински концерт, написан за Елину Вахалу 2011-12. године, достигао је међународни успех и бројна извођења широм света. Она је свирала и на премијери 2012. године са Симфонијским оркестром из Лахтија, у *Сибелијус* сали у Хелсинкију, под диригентском палицом аутора. Концерт је снимила издавачка кућа BIS.

Партитура је живописна и драматична, иако композитор никада није навео да је имао ванмузичку инспирацију. Његова оригинална идеја била је да напише концертантно дело користећи необичне и електронске инструменте, међутим, временом се она трансформисала у садашњи живахни полусатни концерт релативно конвенционалног проседеа. Кулминацију представља финале чији се ритмички пулс смењује са лирским музичким материјалом, дајући посебну драж овом делу, које је постало део редовног концертантног репертоара у области савремене музике.

У периоду развитка националних школа у музици многих земаља Европе, фински композитор **Јан Сибелијус** (1865-1957) дао је велики допринос развоју финског музичког романтизма. Његовој музици се често приписује значајна улога у развоју националног идентитета Финске током борбе за независност од Русије. Најзначајнији сегмент његовог опуса чине симфонијска дела, која се налазе на редовном репертоару светских оркестара.

Седма је последња симфонија Јана Сибелијуса, и једно је од његових последњих завршених симфонијских дела. Њена структура је јединствена и осликава пут који је аутор прешао ка компресији симфонијске форме. Корени ове идеје евидентни су у Симфонији бр. 3, чије је финале *кристализација хаоса*, која повезује скерцо и финале у нови вид симфонијског тока. У Петој симфонији, он примењује сличну логику на први став, који

заправо удружује два различита става – уводни алегро и скерцо. Симфонија бр. 7, која се развила из оригиналног вишеставачног концепта, повезује елементе лаганог става, скерца, сонатне форме, ронда, и велике симфонијске коде, истовремено покушавајући да избегне прелазе са једног на други, тако да је ефекат читавог дела кохерентан уместо епизодичан.

Сам крај дела је сликовито описао диригент Сајмон Ретл: *То је готово као врисак. То је најдепресивнији Це-дур у читавој музичкој литератури. Не постоји ниједна друга композиција која се завршава у Це-дуру у којој осећате да је крај света. Погледајте како он пажљиво оркестрира тако да то не звучи као победа, већ као нешто што досегнете на рубу смрти. Коначно досежете Це-дур – и свршено је. То треба да буде борба за гудаче, да достигну овај последњи тон са последњим атомом енергије.*

Конвенционално тумачена, Седма симфонија се карактерише као приказ нове врсте симфонијске форме и повратку на афирмативну снагу могућности које нам пружа тоналност.

Дело је премијерно изведено 1924. године, под називом *Симфонијска фантазија*, а назив симфонија му је додељен тек пошто је дело штампано, годину дана касније. Највећи део стручне музичке јавности се слаже да је ово дело највећа прослава Це-дура која је икада постојала. Она је посвета огромној емоционалној моћи Сибелијусове музике која продукује толико изразито различитих интерпретација.

Овај неконвенционално конципирани програм заокружује једно од најпознатијих дела Јана Сибелијуса, али и читаве финске класичне музике. Буђење националне свести финског народа и протест против окупације од стране Царске Русије добили су свој музички облик у симфонијској поеми **Финландија**, компонованој 1899. године. Да би избегло руску цензуру, делу су често давани други наслови. Сибелијус је кроз музички садржај подељен на неколико одсека покушао да ослика славне тренутне из финске историје, компонујући музику која је често сматрана народном. Последњем и најпознатијем химничном одсеку, *Финска се буди*, 1941. године су придодати стихови финског песника Коскенијемија, и он је од тада почео да се са великим успехом изводи широм Финске као засебна свечана композиција *Химна Финландија*.

мр Асја Радоњић

Следећи концерт Београдске филхармоније је у петак, **24. фебруара 2023. године** у Задужбини Илије М. Коларца **са почетком у 19 часова**:

РИМ

Габријел Фелц

Елизабет Тајге, сопран, **Едуардо Аладрен**, тенор, **Мандла Мндебеле**, баритон
Мешовити хор РТС, Дечији хор Колибри

Ђ. Пучини: *Тоска*, концертно извођење

Поштовани претплатници, обавештавамо вас да ће пред почетак сваког концерта Београдске филхармоније, у 19:30 часова, у Музичкој галерији Коларца, музиколог Маја Чоловић-Васић држати уводно предавање о делима која су на програму те вечери.

Поштовани посетиоци, молимо вас да искључите мобилне телефоне и обавештавамо вас да је за време концерата Београдске филхармоније строго забрањено фотографисање и коришћење уређаја за видео или аудио снимање. Желимо вам пријатно вече.

Dear visitors, please turn off your mobile phones; you are also kindly reminded that taking photographs and the use of video and audio recording devices is strictly forbidden during the concerts of the Belgrade Philharmonic. We wish you a nice evening.

Прави мађионичар са диригентском палицом, са таквим замахом, елеганцијом и раскошним колоритетом, то увек треба тако да звучи - само су неке од похвала које Герит Присниц добија за своје интерпретације савремене музике, као и за класично-романтичарски репертоар. Родом из Бона, Присниц је предводио три премијере у Фолксопери у Бечу 2022. године и веома је радо виђен гост на челу бројних међународних оркестара и опера. Предстојећи деби наступи укључују и Београдску филхармонију, Филхармонију Брно и Гетингенски симфонијски оркестар.

По завршетку студија са одличним успехом на Универзитету *Моцартеум* у Салцбургу, први ангажман му је био у Театру у Ерфурту. Од 2006. године, Герит Присниц сарађује са Фолксопером у Бечу, где је дириговао изузетно разноликим репертоаром, од Моцарта до Берлиоза, Штрауса, Тројана и Гланерта. У сезони 2018/19 био је главни гостујући диригент у Театру у Кемницу. Извођење *Ромеа и Јулије* Хектора Берлиоза под његовом диригентском палицом награђено је признањем Аустријског музичког позоришта 2019. године као најбоља балетска продукција.

Даља гостовања су га одвела, између осталог, у Бечку државну оперу, Концертгебау у Амстердаму, Холандски филхармонијски оркестар радија у Хилверсуму, Хамбуршку државну оперу, Келнску оперу, *Брукнер* оркестар, Државни театар у Линцу и Фестивал оперете у Мербишу.

Наступи у Грацу, Марибору, Аугсбургу, Луцерну, Болоњи, Барију, Кордоби, Софији, Токију, Нагоји, Јужној Кореји, као и са разним немачким оркестрима и операма, употпуњују његову динамичну каријеру, нарочито са Симфонијским оркестром из Бамберга, Симфонијским оркестром радија из Лајпцига, на Бетовеновом фестивалу у Бону, *Алто*

музичким позориштем из Есена, Симфонијским оркестром минхенског радија, Државне капеле из Халеа, Симфонијским оркестром из Вупертала, Филхармонијским оркестром *Роберт Шуман* из Кемница, Филхарминијским оркестром Виртемберга, Севернонемачком филхармонијом, Народним позориштем у Ростоку, Нирнбершким симфонијским оркестром и многим другим.

Герит Присниц је сарађивао и са неким од водећих певача нашег времена, као што су Пјотр Бечала, Линда Вотсон, Веселина Касарова, Џенифер Лармор и Клаус Флоријан Вогт. ЦД и ДВД снимци ових наступа и сарадње доступни су у *СОНИ Класикал* и *Јунител*.

Године 2017, Герит Присниц се придружио Факултету опере и дириговања Универзитета музике и уметности МУК града Беча. Године 2023. ће добити звање универзитетског професора за музичко драмско образовање (оперска интерпретација).

Рођена у САД-у и одрасла у Финској, **Елина Вахала** је свој дебитантски оркестарски наступ имала са само дванаест година, са Симфонијским оркестром из Лахтија, након чега ју је Осмо Ванска изабрао за *младог мајстора солисту*. Од тада, њена каријера је наставила да се развија на међународној сцени, уз похвале како публике, тако и музичара, оцењујући је као *вешту, модерну и надарену уметницу са бриљантном техником обогаћеном духом, осећајношћу и маштом (Чикаго Трибјун)*.

Елина Вахала редовно наступа са свим најзначајнијим финским оркестрима, а такође је и гост многих оркестара високог профила широм света, као што су Хјустонски симфонијски оркестар, Ванкуверски симфонијски оркестар, *Јомиури Нипон* симфонијски оркестар, Бетовенов оркестар из Бона, Дортмундска филхармонија, Истанбулски државни симфонијски оркестар, Симфонијски оркестар из Малмеа, Филхармонијски оркестар из Стразбура, Симфонијски оркестар шпанског радија и телевизије, а гостовала је и широм Велике Британије, Финске, Немачке, Кине, Кореје и Јужне Америке. Ужива у плодној сарадњи са многим водећим диригентима као што су Леонард Слаткин, Карлос Калмар, Јука-Пека Сарасте, Око Каму, Јакуб Хруша, Тјери Фишер, Сакари Орамо, Лејф Сегерстам, Жозеп Кабале-Доменек, Александар Либрајх и Михал Нестерович.

У сезони 2021/22, Елина Вахала се враћа у Симфонијски оркестар финског радија, Оркестар из Минесоте и на Међународни музички фестивал у Сеулу, а први пут наступа са Симфонијским оркестром прашког радија и Панон филхармонијом. Појављује се и на фестивалима у Тампереу, Кландебоју и Оулуу, где је недавно именована за уметничког директора фестивала.

Најзначајнији недавни наступи укључују деби са Симфонијским оркестром из Гетеборга, Симфонијом из Норћепинга, Нордијским камерним оркестром, Националним оркестром из Лиона, Симфонијским оркестром пољског националног радија, Сингапурским симфонијским оркестром, Краљевском филхармонијом из Штокхолма, Оркестром шведског радија, Симфонијом из Ћингдаоа, Националним симфонијским оркестром шпанског радија и телевизије, Симфонијским оркестром из Јевлеа, Симфонијским оркестром из Шенцена, као и наступи са Симфонијом финског радија, Симфонијом из Лахтија, Хелсиншком филхармонијом, Симфонијским оркестром Доње Рајне, Норландским симфонијским оркестром и опером, Симфонијским оркестром из Детроита, Филхармонијом из Бафала и Симфонијским оркестром из Колорада.

Елина Вахала је свирала светске премијере *Камерног концерта* Олиса Салинена, *Двоструког концерта* Кертиса Кертис-Смита, *Концерта* Јака Кусисте и *Концерта бр. 2* Калевија Ахоа, који су сви написани за њу, затим *Концерт* Јана Сандстрема, као и прво нордијско извођење Кориљановог концерта за виолину *Црвена виолина*. Вахала наставља да буде први избор за солисту за извођење овог дела. Она је једна од ретких која је извела Сибелијусов концерт у његовој првобитној верзији.

Њена наклоност ка музици 20. и 21. века огледа се и у чињеници да је у једној години снимила два диска посвећена музици Калевија Ахоа, укључујући његов *Виолински концерт бр. 2*, као и пројекат са Симфонијским оркестром пољског националног радија и Александером Либрајхом, са делима Шимановског у фокусу.

Вахала велику пажњу посвећује музичком образовању. Године 2009. је покренула Академију за виолину; финансирана од стране Финске културне фондације, академија је образовни пројекат заснован на мајсторским курсевима за високо талентоване младе финске виолинисте. Као некадашњи професор на Музичкој академији у Карлсруеу у Немачкој, од септембра 2019. године Вахала наставља да предаје на Универзитету за музику и сценску уметност у Бечу.

Елина Вахала свира на инструменту Ђованија Батисте Гвадањинија из 1780. године.